

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Iustitia Et Iure, Continens Tractatus De Prudentia, Fortitudine, &
temperantia, de Ieiunio, & Iustitia generaliter sumpta, de Iustitia
commutativa, nempe de Pactis, & Contractibus in genere, de Promissione,
& Donatione liberali, de Commodato, & Deposito, de Mutuo, & Vjura, de
Emptione, & ...

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

6. De aliis pactis quæ frequenter interuenire solent in re censui supposita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76677)

positio communi cautum est. Nam extratagantes Martini V. & Calixti III. tamen approbent censum redimibilem in fauorem venditoris, non tamen negant in fauorem emptoris in futurum posse. solum enim Pius V. in sua constitutione prohibuit censum in fauorem emptoris redimibilem, ac prout ibi hæc constitutio recepta est hoc pactum admitti negat. Ad secundum nego esse contractum usurarium, tamen illius præsumptionem habeat. Quia pensiones recipiuntur ob ius, & obligationem pecunie emptam, pecunia vero postmodum recipitur pro cessione prædicti iuris, & obligationis. Non igitur hic interuenit mutuum.

4. Obseruant tamen ferè omnes Doctores censum appositum sub eo pacto, vt venditor teneatur pretium restituere cum placuerit emptori, debere emi longè maiori pretio quam census alius ad beneplacitum venditoris redimibilis, imò quam census absolute irredimibilis, quia videtur grauius onus imponi. Sed an eodem pretio possit cogi venditor, vt redimat. Lessius dicit dub. 10. affirmat, quia augmento pretij potest obligari venditor census non ad emendum ipsum censum, sed ad dissoluendum contractum factum pretio restitutorio. Verum eo casu videtur obligatus, vt inquit Salas dub. 3. §. num. 5. pensiones in forem computare, aliàs non esset perfecta contractus dissolutio, emptorque lucrum pensionum obtineret ob virtuale pecunie mutuum.

5. Ex dictis constat licet censum creari posse sub pacto, vt teneatur redimere eo in euentu quo census à te captum redimam, vt bene aduertit Salas dicto dub. 2. §. in fine aduertus Gaspar. Roderic. 2. de redditib. q. 13. num. 28. & aduertus Felician. de censib. 2. p. lib. 1. cap. 7. num. 5.

§. V.

An census institui possit sub pacto, vt si pensio intra biennium, vel triennium soluta non fuerit liceat emptori forem repetere, vel incidat in commissum?

1. Stantia constitutione Pij V. hoc pactum illicitum est.
2. Inspecio iure communi, et si aliqui Doctores negent sustinendam esse, verius videtur oppositum.
3. Sed argui debet pretium census, vel pensio d. minui.
4. Pactum de incidendo in commissum quando sustinendum sit.
5. Licetum est pactum, quo venditor obligat emptori aliqua bona in hypothecam vt si censum suo tempore non soluerit possit ea distrabere.

1. Stante motu proprio Pij V. de censibus certum est hoc pactum illicitum esse, quia in ea constitutione tantum permittitur à venditore inuito pretium repeti intra annum, quo ipse venditor deuntiauit emptori velle censum redimere.

2. Iure communi inspecto controversia est inter Doctores, an hoc pactum licitum sit, & obligationem inducat? Negant Felician. lib. 1. de censib. cap. 20. num. 18. Gaspar. Roderic. lib. 2. de redditib. q. 13. §. tamen iudicet id esse intelligendum, si census pretio ordinario constituitur. Ludouic. Velazq. de Auendaño tract. de censib. Hispan. cap. 19. num. 13. Ductorum, quia nequit venditor ad redemptionem census cogi, cum sit contra naturam huius contractus. Sed hæc ratio, vt ex superioribus §. constat infirma est, & manifestè conuincitur ex constitutione Pij V. concedentis posse venditorem census cogi ad forem restituendum, censumque redimendum intra annum, quo emptori redemptionem proposuerit. Ergo obligatio ad redimendum non obstat naturæ contractus redimibilis.

3. Quapropter censio pactum illud sustinendum fore, vt pote quod emptorem census indemnem leuat, & censuarium diligentem reddit in soluenda pensioe. Atque ita tradit Ioannes Martinez de Olano in concordata iuris lib. 1. An. 12. testaturque in regno Nauarre frequenter censuarios eo pacto altrungi. Ioann. Medina Cod. de restitut. cap. de censu redimibili §. ex dictis. Gutier. de iuram. consim. 2. p. cap. 31. num. 1. Afflicti de eis. 80. per totam. Nec dissentit Nauarr. in manuali. cap. 28. num. 68. & in censu irredimibili id admittit Auendaño: de censib. Hispan. c. 90. §. 3.

4. Et quauis Olano, Ioannique Medina visum sit ex huiusmodi pacto pretium census augendum non esse, aut pensionem diminuendam, quia opponitur ad firmitatem contractus, & illius debitam executionem. At verius est pretium augendum esse, quia certum est extra naturam contractus venditorem grauari eo pacto, & conditione. Ergo debet pretio compenari. Atque ita iudicat Eman. Rodrig. tract. de censib. dub. Salas eodem dub. 27. in medio. Gaspar. Roderic. & Auendaño supra.

5. Hinc de cetero, An sustinendum si pactum, quod censuarium, si non soluerit pensionem incidat in commissum? Videbatur

sustinendum, si pro qualitate grauaminis in institutione census pretium aueris. Sed distinctione est opus. Et quidem si rem propriam in emphyteum, aut censum referuatum concesseris, optime poteris sub eo pacto emphyteum, vel censum referuatum instituire, quia censibus sub ea conditione quod censuarium solutionem pensionis non omittat rem alienare. Vnde cessante conditione alienatio euanescit non tam in penam delicti commissi quam ex non seruata conditione. Quo pacto intelligenda est lex regia 68. tauri quæ est. l. 1. r. 15. lib. 5. noua collecti. dicens. Si alguno pusiere sobre su heredad algun censo con condiccion que si no pagara a ciertos plazos que caya la heredad en comiso que se guardare el contrato, y se usque por el, puesto que la pena sea grande, y mas de la mitad. Hæc lex de emphyteusi quæ sæpè census nuncupatur iuxta leg. 28. tit. 8. par. 5. vel saltem de censu referuatio intelligenda est, cum in emphyteusi, & censu referuatio quacunque pena amissionis rei censetur, quantumuis videatur grauis non debet immoderata censeri, cum non tam sit pena, quam conditionis defectus, vt donatio facta subsistat, vt late prosequitur Auendaño tract. de censib. cap. 90. & 91. per totum.

Si verò rem censitam non ex contractu emphyteusi, aut census referuati, sed ex censu emptorio censuarium habeat regulariter obligati non potest ad penam commissi, quia esset pena exorbitans, & irrationabilis, siquidem res censita longè plus aestimari solet, quam pretium quo census fuit constitutus. Vt bene Ioann. Medina quasi. vlt. de censib. ff. quibus non obstantibus. Nauarr. comment. de usur. num. 138. Binsfeld. cap. in ciuitate de usur. quasi. 12. con. 1. §. Salas tract. de censib. dub. 26. num. 5. Auendaño de censib. cap. 90. num. 3. Quod si res censita estimationem pretij in censum dati non multum excedat, & ex alia parte hanc penalem obligationem ultra pretium census compenses, non video qua ratione hoc pactum sustinendum non sit. Sicuti sustinendum esse vindicat Nauarr. Gutier. Afflicti, Auendaño numero 1. relati.

Hinc rectè insert Binsfeld. cap. in ciuitate de usur. q. 12. conclus. 12. licitum esse pactum, quo venditor obligat emptori aliqua bona in hypothecam ea conditione, vt si censum suo tempore non soluerit, possit ea pro solutione pignori distrahere. Nam hoc pactum in aliis contractibus licitum est lege pactum. ff. de pignorat. actione. Ergo etiam in censu licitum erit. fauetque lex. 1. Cod. de pact. pignorat. lege fundus. §. si. ff. de pignorat. act. & notant ibi Glossa Bart. Alexand. & alij.

§. VI.

De aliis pactis quæ frequenter interuenire solent in re censu supposita.

1. Licetum est pactum, ne censuarium rem subiectam censui alienet, dummodo pretium emptor auget.
2. An alienatio sit valida. Proponitur dubitandi ratio.
3. Resoluitur comparatione emptoris nullam esse.
4. Sa istis contrarius.
5. Debet res censita specialiter hypothecata esse.
6. Valet pactum, ne res censita alienetur non pramonio censuariorum.
7. Quod verum est etiam seclusa bulla Pij V. neque proinde pretium augendum.
8. Valet pactum, vt emptor census in casu alienationis præferatur.
9. Impeditur ex vi talis pacti translatio dominij in tertium possessorem.
10. Pactum soluendi decimam emptori census casu quo res censita alienetur reprobatum à Pio V.
11. Inspecio iure communi etiam reprobatum, nisi pretium augeat.

Primo dubitatur, An possit cum censuario pacisci, ne rem censui suppositam alienet? Licetum esse hoc pactum, dummodo augmento pretij hoc grauamen compenses, meritò docuerunt Sorus 6. de iustit. quasi. 5. art. 2. ad 2. Palacios 4. de contract. cap. 6. Couarru. 3. var. cap. 7. num. 6. Nauarr. comment. de usur. num. 91. & 114. Felician. de censib. lib. 1. cap. 10. num. 8. Salas tract. de censib. dub. 27. Binsfeld. cap. in ciuitate de usur. q. 12. conclus. 14. Ratio est, quia in hac obligatione nulla iniustitia committitur, cum supponamus censuario grauamen impositum augmento pretij compenari.

Sed an hæc obligatio ita stricta sit, vt alienationem postmodum factam inhiere difficultate non caret. Nam postquam hæc obligatio adhuc censuarium dominus est rei censitæ. Ergo potest saltem valide de illa disponere, id enim dominium, quod est ius de re liberè disponendi leg. in re mandata Codic. mandati, exigit. Pactum namque illud, & obligatio astra

stringit contrahentem ne licite alienet, & facta alienatione ad interesse teneatur leg. si quis ita. §. ea lege ff. de verbor. obligat. non tamen alienationem factam irritat.

Præterea stante motu proprio Pij V. irritantis quælibet pacta, & conuentiones contra formam ibidem præscriptam, videtur necessario affirmandum alienationem factam validam fore, vt colligitur ex illis verbis. Quæmodum neque pactum auferens, aut restringens facultatem alienandi rem censui suppositam &c. vbi pacta hæc quæ facultatem alienandi coarctant irritant, & annullant.

3 Nihilominus verius existimo posito huiusmodi pacto alienationem rei censui suppositæ comparatione emptoris census nullam esse, nullumque dominium tertio possessori communicare quoad effectum impediendi pactationem. Quod latè comprobatur Auendaño tract. de censib. Hispania. capit. 8. §. ex numero 5. Tum ex leg. si creditor. §. fin. ff. de distract. pignor. vbi deciditur nullam esse venditionem rei, in qua simul cum hypotheca legali coniungitur prohibitio alienationis ex pacto, & conuentione; vt in re censui supposita, & promissa non alienari contingit. Tum ex leg. quoties. Cod. de rei vindic. vbi rei vni venditæ, & venditionis hypothecate, promissæque nemini alteri alienandi impeditur valida alienatio. Tum ex leg. emptorem. Cod. locari vbi si rei locatæ accedat pactum non alienandi cum hypotheca nullam reddit venditionem subsequenter.

4 Neque fundamenta contraria obstant. Nam esto dominus rei censitæ permanferit censuarius facta ea conuentione, sed non vt alienare rem censitam possit: stat enim optime censuarium habere dominium rei censitæ, impediti tamen ab illius alienatione ex voluntariè susceptæ obligatione. Si enim possessor maioratus impeditur ab alienatione rerum maioratus esto illarum habeat dominium, quid mirum si impeditur censuarius qui rem censitam, & consequenter censui hypothecaram non alienare promittit.

Ad secundum respondeo illis in locis vbi bulla Pij V. recepta est validam & licitam esse alienationem rei censui suppositæ, quia sub ea conditione hypothecatur, & quia pactum non alienandi annullatur à Pontificè. Secundo respondeo Pium V. non permisit alienationem liberam rei censitæ, neque pactum restringens absolute facultatem alienandi irritasse; aliàs concederet censuariis facultatem se à censu eximendi facta translatione rei censui suppositæ in tertium possessorem, sed solum comparatione ipsius censuarii, non comparatione emptoris, & quoad effectum vt pactio stetur. Nam comparatione emptoris nulla est, idèque tertius possessor sicuti & censuarius via ordinaria, & executiva conueniri potest. Sicuti lauius profequitur Auendaño d. c. 8. §. nu. 10. & seqq.

5 Oportet autem ad hunc effectum, vt res censita non solum generaliter, sed specialiter hypothecata sit, aliàs tertius possessor conueniri non potest. Postiã autem hypothecã speciali conueniri potest via ordinariã. Si autem huic hypothecæ additum sit pactum non alienandi, non solum ordinariã, sed executiã conueniri poterit.

6 Secundo dubitabis, valeatne pactum, ne censuarius rem censitam alienet te non præmonito? Constat hoc pactum validum esse inspecta constitutione Pij V. siquidem etiam secluso hoc pacto obligatur censuarius ante alienationem rei censitæ te census emptorem monere, & per mensum tuum consensum expectare.

7 Seclusã autem constitutione Pij V. etiam pactum illud validum est, nec censio ob eius causam pensiones diminuendas, aut pretium augendum. Quia hæc conditio monendi censuarii, cum res censita alienanda est videtur contractui censuali tacitè inesse, aut saltem ex æquitate illi esse debita. Nam cum censuarius teneatur ex ipso contractu rem censitam non alienare in personam, à qua pensiones difficultius emptor recuperet, vt bene Valen. 2. 1. disp. §. 9. 2. 2. punct. 7. Vega in sum. & epitome verbo census casu 3. & 2. Salas tract. de censib. dub. 2. 3. in fine, consequens est vt debeat emptorem monere, vt potè cuius interest pensionum comparatio.

8 Tertio dubitabis, valeatne pactum, quo censuarius obligatur in casu alienationis emptorem census præferre? Breuiter respondeo validum esse, quia satis rationi consonum est, vt censualista in re censita aliis emptoribus præferatur, cum ipse in ea re ius hypothecæ realis habeat. Sed an ob huiusmodi conditionem pretium augere, vel pensionem diminueret teneatur? Lessius lib. 2. cap. 22. dub. 11. necessarium esse, sed rectius id affirmat Salou. de censib. art. 3. controuers. 5. ad finem. Salas dub. 2. 3. num. 2. Quia ex vi huius pacti astringitur venditoris libertas rem censitam alteri alienandi quod onerosum est, & in contractu censuali non inclusum.

9 Maior est dubitatio, An ex vi huius pactiois impediatur in tertium possessorem translatio dominij rei censitæ. Nam Ioann. Matien. in leg. gloss. 1. num. 6. tit. 1. lib. 5. noua collect. & Salas d. dub. 2. 3. negant impediti. Tum quis non impedi-

tur hæc translatio per actuale venditionem abique traditione priori emptori facta. Ergo à fortiori non impeditur per promissionem venditionis faciendæ. Tum quia hæc promissio non est pactum, & obligatio alienandi rem, sed solum non alienandi in alterum casu quo de facto alienare velis. Sed rectius Ioann. Gutier. 2. pract. quest. 1. 67. num. 1. & Auendaño tract. de censib. Hispan. cap. 8. §. num. 10. affirmant nullam esse eam venditionem, eo quod sit rei quæ simul cum hypotheca reali habeat pactationem adiuuandam, ne in alterum quam in emptorem alienetur, quo duplici vinculo apposito translatio dominij impeditur ex leg. si creditor. §. de distract. pignori. & ex aliis quæ in summi seruius diximus.

Quarto dubitabis de pacto soluendi decimam emptori census casu quo venditor rem censitam alienauerit? Constat in illis locis, vbi bulla Pij V. recepta est hoc pactum in censibus emptoriis, & redimibilibus reprobati. Nam Pontifex inquit volumus eum semper habere, ac sine solutione laudemij, &c. Sic Salou. art. 3. de censib. controu. 1. §. in altera parte. Salas tract. de censib. lib. 2. 9.

Inspecto autem iure naturali, & diuino damnant prædictum pactum Eman. Rodrig. tract. de censib. dub. 2. Vega in sum. & epitome de censib. casu 2. Palacios d. de contractib. cap. 6. in fine. Ducuntur, quia est grauamen censuario impositum vix pretio compensabile. Sed hæc sententia procedit pretio census non aucto, aut pensionibus non diminutis: at si augmento pretij, vel pensionum diminutione hoc grauamen compensetur vt prudentis arbitrio compensari potest, abique dubio sustinendum est hoc pactum tantquam validum, & licitum. Quod non leuiter confirmat vltus regni Aragoniæ, vbi teste Eman. Rodriguez in omnibus censibus hæc conditio seruatur. Et in regno Castellæ in censibus irredimibilibus, vt Couarun. 3. var. capite 7. numero 5. adnotat. Atque ex contrahentium pactone seruandam esse hæc conditionem, si augmento pretij, vel diminutione pensionum compensetur merito docuerunt Anglis, quest. de censib. art. 6. diffinit. 2. Salou. de controuers. 1. §. ante 6. conditionem. Lessius lib. 2. cap. 22. dub. 11. n. 72. Salas, 1. de censib. cap. 19.

§. VII.

Valeatne pactum vt termino præfixo censuarius pensionem soluat in domo creditoris, alioquin mittatur nuntius cum censuarij expensis ad exigendum.

1 Distinctione huic quæstioni fit facta.

2 Inspecto iure communi validum est.

3 Pactum de soluendis salariis, & expensis ob non solutam pensionem suo tempore licitum est.

Cum debitor, & creditor sunt diuersi fori, aut debitum non est pecuniarium non obligatur debitor ad domum creditoris debitum deferre, sed satisfaci, si paratus existat domi soluere. Cum verò debitum est pecuniarium, & creditor, & debitor eiusdem sunt fori regulariter in domum creditoris debitum deferendum est, vt docent Bar. Bald. Paul. Arberic. & ferè omnes Doctores in leg. item illa. ff. de conditio. & p. pecuniis. Hincque resoluimus punct. 16. Itaque bulla Pij V. pactum deferendi pensionem in domum creditoris sustinendum esse, cum natura contractus eam solutionem exigit. Secus verò si sit præter eius naturam, tametsi in omni cæcusa Gaspar. Roderic. lib. 2. quest. 6. num. 7. Eman. Rodrig. in expli. et motus proprii de censib. dub. vltim. consuetudine sustinendum esse.

Inspecto verò iure communi Auendaño tract. de censib. Hispan. cap. 92. num. 6. contendit hoc pactum deferendi debitum in domum creditoris reprobare, eo quod hæc conditio grauat censuarium, & creditorem leuat, & consequenter diminuit census pretium, quod vt potè indiuisibile, & legale minui non debet. Sed rectius sustinendum esse docuit Eman. Rodrig. in expli. et motus proprii de censib. dub. vltim. Vega in sum. & epitome census casu 2. 5. Rebell. de obligat. iust. 2. p. lib. 10. quest. vltim. difficult. 2. Salas tract. de censib. dub. 30. num. 2. Gaspar Roderic. lib. 2. de redimib. quest. 5. num. 4. Felician. de censib. tom. 2. lib. 1. cap. 1. num. 5. Ratio est, quia esto sit præter naturam censualis contractus illa obligatio potest pretio compensari. Cui compensationi non obest pretium esse lege taxatum. Nam huic pretio taxato census potest aliud pretium superaddi occasione grauaminis adiecti. Quinimo non desunt Doctores, Caballia. de contractib. quest. 9. per totam. Eman. Rodrig. dicto dub. 2. & propendet Gaspar Roderic. lib. 2. de annuis redditib. q. 6. n. 6. asserentes nullo pretio aucto, vel pensionum diminutione apposita validum esse pactum, vt pensio soluenda in domum creditoris deferatur. Nam cito censuarius hæc obligatio gra-